

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

בעניין: _____ עמארנה

התובע

עו"ד אברם אליהו

ע"י ב"כ עו"ד

נגד

מדינת ישראל

הנתבעת

פרקליטות מחוז ת"א - אזרחי

ע"י ב"כ עו"ד

החלטה

1. התובע יליד 1972, תושב הכפר יעבד בנפת ג'נין, הגיש תביעתו בנוגע לאירוע מיום 04/09/90.

2. לגרסת התובע בכתב תביעתו, בתאריך הני"ל, בשעות הערב המוקדמות, עת הלך עם חברו במרכז הכפר יעבד הבחין התובע בגייפ צבאי הנוסע מאחוריהם. כמו כן הבחין התובע בקבוצה של שישה חיילים המתקרבת לעברו. התובע, כך נאמר בכתב התביעה, העדיף לא להיתקל פנים אל פנים עם קבוצת החיילים, החליט לסטות מהדרך בה הלך ופנה שמאלה: "עוד בטרם הספיק התובע לשנות את כיון הליכתו ומיד לאחר שחלף על פני החיילים נורה התובע בראשו בכדור גומי ללא כל סיבה מוצדקת. בעקבות זאת נתקל התובע בגדר סמוכה, נפל ארצה ואיבד את הכרתו" (סעיף 6 לכתב התביעה). התובע פונה

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

לקבלת טיפול רפואי והוא צירף לכתב התביעה את חוות דעתו של פרופ' ארגוב בתחום הנזירולוגי לעניין נכות שנגרמה לתובע בעקבות התאונה (סה"כ 14.5% נכות).

בתצהיר עדותו הראשית של התובע הוא חוזר על האמור בכתב התביעה ומפרט כי האירוע

3.

התרחש בסביבות השעה 18:00 - עד 18:30. החבר עימו הוא היה באותה עת הוא ו_____

_____ סולימאן (ע"ת/2). הגייפ שנסע מאחוריהם היה במרחק של 15 - 20 מ'. חששו של

התובע היה שהחיילים יעכבו אותו ואת חברו ויבקשו מהם למחוק סיסמאות מקירות

הבתים, לכן הוא החיש את צעדיו. מס' מטרים לפניו היתה פניה שמאלה אליה הוא רצה

לפנות, על מנת להתרחק מהגייפ ומהחיילים, אולם בטרם פנה שמאלה, הבחין בשישה

חיילים הצועדים לקראתו ולקראת חברו. באותו שלב הוא הרגיש את החבטה בראשו,

חבטה שנגרמה כתוצאה מפגיעת כדור גומי. בחקירתו הנגדית של התובע הוא אישר כי

הוא נעצר מס' פעמים בעבר ואף נדון למאסר בפועל, בין היתר, בגין ידוי אבנים. עוד

הוסיף כי בשנת 95 או 96 הוא נהג במכונית במהירות של 120 קמ"ש, ובסופו של דבר,

לאחר שסטה מן הכביש, הוא נתקל בעץ ונפגע בראשו, אולם הוא לא סיפר על אירוע זה

למומחה מטעמו (ניתן לראות בעובדה זו של הסתרת מידע ענייני חשוב מהמומחה משום

נקודה לכף חובה של התובע בהערכת מהימנותו). התובע אישר כי בפעם קודמת בה הוא

נפגע במפשעתו הוא ביקש לידות אבנים אולם הוא לא עשה כן. עוד אישר כי היו אירועים

לא מעטים של התפרעויות בכפר יעבד בשנת 1990. התובע הכחיש כי בזמן האירוע היו

התפרעויות בכפר, אולם הוא לא זכר כמה זמן לפני כן היו התפרעויות (ר' עמ' 10

לפרוטוקול) והוא הכחיש כי ראה ידויי אבנים על חיילי צה"ל באותו יום. עוד הוא הוסיף

כי הוא שמע את הגייפ נוסע מאחוריו והוא זיהה כי המדובר בגייפ צה"לי על ידי שמיעה

בלבד. לאחר מכן הוא הבחין בחיילים, שהיו במרחק של מטרים ספורים ממנו. לדבריו,

הוא ראה את הקצין שירה בו: "הוא נשא את הנשק הוא ירה בזמן שהוא היה הולך

בכיווני... הוא לא עמד במקום וירה. כאשר ירה המרחק היה פחות מ- 6 מטר" (עמ' 13

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

לפרוטוקול) התובע הבהיר כי באותו רחוב איש לא יידה אבנים באותה עת. כאשר התובע נשאל כיצד לא נאמר בתצהירו שהוא ראה את מי שירה בו ושהיורה היה קצין השיב :

"יכול להיות ששכחתי". לדבריו, האדם הראשון אותו ראה לאחר האירוע היה אחיו _____ אשר פגש בתובע במנהל האזרחי. העד שירטט את הרחוב, את כיון הליכתו ואת מיקום החיילים במסמך 2/1, ובמהלך חקירתו הנגדית הוגש תצהיר שנחתם על ידי התובע, הוא התצהיר 1/1. בתצהיר זה מפרט התובע כי הוא הלך עם חברו שהוזכר בכתב התביעה, באותה שעה שצויינה בתצהיר עדותו הראשית, כאשר הוא הבחין בגייפ צבאי שנסע מאחור ובקבוצת חיילים שבאה ממול, ומאחר שהוא ביקש להימנע מלפגוש את החיילים שעה שהם היו במרחק של 2 מ' ממנו ומחברו, הוא שינה את כיון הליכתו והדבר הבא הזכור לו הינו שהתעורר בבניין המנהל האזרחי, שם נאמר לו שהוא נורה בראשו. עוד הוא מפרט בתצהיר את הטיפול הרפואי אותו קיבל לאחר מכן.

4. חברו של התובע, _____ סולימאן, גם הוא יליד 1972, מתאר את האירוע כפי שתיארו התובע ומוסיף כי התובע ביקש לפנות שמאלה ואילו הוא חשב כי עדיף להמשיך ולצעוד באותו כביש. בעודם מתווכחים אם לפנות שמאלה או להמשיך ישר הוא הבחין בקבוצת חיילים. התובע שהלך מהר יותר ממנו פנה שמאלה לפניו, העד _____ פנה אחריו והחל לרוץ על מנת להתרחק מהחיילים, שאז הוא שמע יריה, ראה את התובע שוכב על הריצפה מוקף על ידי החיילים, ואילו הוא עזב את המקום והלך לבית הוריו.

_____ הבהיר בחקירתו כי הוא חברו של התובע מאז היו השניים בכיתה א' והינם חברים טובים. עד זה אישר כי בכפר יעבד היו ידוויי אבנים פעמים רבות במהלך אותה תקופה. עוד אמר בעדותו בבית המשפט כי הוא לא ראה את הגייפ שהיה מאחוריו אלא רק שמע אותו, זאת על אף האמור בתצהירו, שם נאמר כי הוא שמע כלי רכב מאחור, הסתובב וראה כי מדובר בגייפ צבאי. לדבריו, בשעת האירוע כבר היה חושך והתובע אמר לו עובר לאירוע: **"תמהר קצת אולי יעצרו אותנו"**. עד זה לא ראה את החייל שירה בתובע

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

אלא רק שמע קול יריה, כאשר היה במרחק של 2 מ' מהחיילים (תשריטים שעד זה סימן במהלך חקירתו בנוגע למיקומו ומיקום התובע סומנו נ/4 - נ/5).

5. עד כאן, ראיות התובע הנסמכות על עדותו של התובע ועל עדותו חברו. ניתן לאמר כי אף שמדובר בשתי עדויות נפרדות דינן כדין עדות אחת, עדותו של תובע שהוא בעל דין. סעיף 54 (2) לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, העוסק בעדות יחידה של בעל דין, דורש כי בית המשפט יפרט מדוע נתן אמון מלא בעדות היחיד של בעל הדין (וראה גם ע"א 295/98 רוזנברג נ' מלאכי, פ"ד מ"ו (1) 33. במקרה שנדון בע"א 761/79 פינקל ואח' נ' הדר חברה לביטוח בע"מ, פ"ד ל"ה (2) 48, היו לפני בית המשפט עדויותיהם של בעל ואשתו, וביהמ"ש ראה עדויות אלה כעדות אחת: "... לא משום שהאיש ואשתו היו לבשר אחד, כי אם משום סיפורם סיפור אחד הוא המשותף לשניהם והמתואר ביניהם ובדרך הטבע, לא בדרך הקנוניה". במקרה שנדון בת"א 111/98 (מחוזי חיפה) החיל כב' השופט עמית דברים אלה גם על עדות של תובע ובן דודו (בנסיבות מעין אלה בהן עוסק פסק דין זה), באומרו, ואני מצטרף לדברים אלה, כי למרות שמדובר בשתי עדויות, מהותית, יש לראותן כעדות יחידה של בעל דין על הנטל המיוחד הכרוך בכך לפי סעיף 54 לפקודת הראיות. מעבר לכך, התמונה אותה מבקשים התובע וחברו לצייר הינה כי השניים הלכו לתומם במרכז הכפר יעבד. באותה שעה ובאותו מקום לא היו כל אירועי הפרת סדר וידווי אבנים והשניים היו, למעשה, היחידים שהלכו באותו מקום שליו. לפתע, כך לגרסת התובע וחברו, התקרב ג"פ צבאי מאחוריהם אותו הם זיהו (על-פי עדותם בבית המשפט על-פי שמיעה בלבד ובלא שהסבו מבטם לאחור) וממולם הגיע מס' חיילים. התובע וחברו לא עשו כל מעשה פרובוקטיבי או אחר שהיה בו כדי למשוך את תשומת לב החיילים או להפנות את החיילים אליהם פרט לרצונם להימנע מפגישה עם החיילים, ובסיטואציה שליווה וחמימה זו נפגע התובע לפתע, מכדור גומי שנורה אל ראשו. אם כך הדבר, מדובר למעשה בהתאם לראיות התובע ולגרסתו, באירוע של **תקיפה מכוונת** מצד חיילים

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

מסוימים כאשר לא הייתה לכך כל הצדקה. אם נכונה גרסה זו כי אז דין התביעה, ככל שהינה מופנת כנגד המדינה, להידחות, שכן אין המדובר ברשלנות מצד אותם חיילים אלא באקט מכוון, ועל כן ובמסגרת הוראת סעי' 3 לפקודת הנוזיקין האזרחיים (אחריות המדינה) ניתן לאמר כי לא קמה אחריות למדינה שכן לא ניתנה לחיילים "הרשאה חוקית" לירות בנסיבות אלה אותן מתאר התובע. יחד עם זאת אתעלם בשלב זה ממצב דברים אפשרי זה ואבדוק את טענות התובע וגרסתו לאשורן (גרסת המדינה, הפועלת בהליך זה גם בשם החיילים שונה כמובן מגרסת התובע. יתכן שמשום כך לא ניתן לדחות את התביעה במסגרת האמורה לעיל). לשם כך אתייחס לראיות הנתבעות ולעדויות העדים מטעמה. במסגרת זו יש להתייחס גם לטענות הנתבעת לפיה, אף שנורה במקום קליע גומי, לא פגע אותו קליע בתובע והתובע נפגע כתוצאה מנפילתו.

6. ע"ה/1 המכונה "א" (שמו רן ה.) מצייין בתצהיר עדותו כי ביום האירוע הוא היה בשירות מילואים פעיל, ושימש כמפקד כוח בדרגת רב סמל ראשון, כוח אשר ישב בכפר יעבד. המשימה שהוטלה על הכוח שתחת פיקודו היתה לבצע סיורי נוכחות בכפר במתכונת של סיורים רגליים מס' פעמים ביום, וכן לאבטח את עובדי הממשל הצבאי בכפר. בטרם השירות במקום עבר הגדוד כולו אימון לפני תעסוקה והתקבלו פקודות לרבות לעניין הוראות פתיחה באש. הנשק בו החזיק עד זה כלל התקן לירי כדורי גומי והוא עצמו עבר הסמכה לירי כדורי פלסטיק. לדבריו בתצהירו, למיטב זכרונו יום האירוע אובחן כיום בו היו התפרעויות וידוי אבנים החל משעות אחר הצהריים ובמפורש זכור לו כי לאור ידווי האבנים וההתפרעויות הגיע כוח נוסף של סגן מפקד הפלוגה לצורך תיגבור ועזרה. בתצהירו הוא אומר: "זכור לי באופן מפורש כי בהיותנו בכביש הראשי הופיע במרחק של כ - 40 מ' מאיתנו שלושה צעירים שרצו לעברנו כשבידיהם אבנים. מאחר וחשתי בסכנה לי ולכוח שבפיקודי החלטתי לבצע ירי מרתיע באוויר על מנת להפחיד את מידי האבנים ולהתקרב לעברנו וליידות את האבנים עלינו. ביצעתי ירי של כדור גומי כלפי

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

מעלה באוויר, בזווית של 60 מעלות... ביצעתי ירי של כדור גומי אחד בלבד ... עם סיום הירי התחלנו לרוץ לעבר מידי האבנים במטרה לתפוס אותם. מידי האבנים החלו מיד לברוח. זכור לי באופן מפורש כי רצתי לעבר מידי האבנים והבחנתי כי אחד מהם שרוע על הריצפה..." (סעיפים 12 - 16 לתצהיר). לאחר כשבוע זיהה העד את הנפגע כשהוא מתהלך בכפר עם תחבושת על ראשו. בתקירתו הנגדית הבהיר עד זה כי הוא זוכר את האירוע על אף הזמן הרב שחלף ועל אף האירועים הרבים שבהם נטל חלק, שכן אירוע זה היה אירוע חריג, יוצא מן הכלל. באותה תקופה הוא נטל חלק בסיוורים רבים בכפר יעבד. הוא נחקר ארוכות לגבי הוראות הפתיחה באש ובנוגע לשימוש בכדורי גומי לרבות כלי נשק ששימש אותו לירי כדורים אלה. באשר לאירוע הוא הוסיף בתקירתו הנגדית: "הצעירים יצאו מסימטה. אנו הבחנו בקצה של הסימטה הם רצו וחצו את הכביש. עד לירי הם רצו לכיווננו. הסימטה שממנה הגיעו היתה אלכסונית לכביש ולכן ראינו אותם. הבחור נפל בצד השני של הכביש לא ליד הסימטה, כלומר הספיקו לחצות את הכביש ... והשני נעלם תוך מיקרו שניה". עוד הוסיף כי הצעירים יצאו עם אבנים בידיהם והוא שירטט על נ/5 את המיקום בו עמדו החיילים, המקום ממנו הגיעו הצעירים, והמקום בו נפל התובע וועוד הוא הוסיף: "במרחק כזה כשזורקים עליך אבנים, אתה צריך לירות על מנת לפגוע כי אתה בסכנת חיים. אבן כזאת בראש של מישהו זה סופו". אומנם הצעירים לא ידו אבנים, אולם על מנת למנוע את הסכנה ולא להמתין עד לידוי האבנים הוא ירה שכן לדעתו אילולא היה עושה כן היו הצעירים מיידים את האבנים.

7. ע"ה/2, המכונה "ג" (שמו ניצן ר.). גם הוא היה בשירות מילואים ביום האירוע ותפקידו היה סגן מפקד פלוגת שיריון והוא היה אחראי בין היתר על כוח החיילים אשר ישב בכפר יעבד. גם הוא חזר בתצהירו על האימונים וההנחיות אשר ניתנו בגדוד בטרם התעסוקה המבצעית, לרבות תידרוך בקשר לפתיחה באש. גם הוא מפרט בתצהירו כי למיטב זכרונו יום האירוע התאפיין כיום התפרעויות וידוי אבנים החל משעות הצהריים. לדבריו

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

בתצהירו זכור לו באופן מפורש במהלך הסיור בכפר כי הוא וחייליו הותקפו על ידי מתפרעים שזרקו עליהם אבנים גדולות מגגות הבתים ובאופן מסיבי. למקום האירוע הוא הגיע לאחר ששמע קול פיצוץ, שם ראה את המכונה "א" כשהוא גוהר מעל תושב מקומי ו"א" דיווח לו כי מס' מקומיים רצו לעבר הכוח הרגלי, כשבידיהם אבנים וכי הוא ביצע ירי מרתיע של כדור גומי. גם עד זה שירת מס' פעמים שירות מילואים במהלך האינתיפדה ואירוע זה זכור לו. עד זה הסביר בחקירתו כי העובדה שביומן המבצעי שבמנהל האזרחי לא מדווח על אירוע בשעות אחר הצהריים, הינה מאחר שאין מדובר ביומן מבצעים של הצבא ואין הוא יודע מה נרשם באותו יומן. העד נחקר ארוכות לגבי הפרטים שנודעו לו לאחר האירוע בנוגע לאירוע, ולגבי "התנהגותם" של כדורי גומי לאחר שאלה נורים.

8. ע"ה/3, המכונה "ב" (דוד ז.) תיפקד כאחראי על הסיורים והוא היה כפוף לפיקודו של "א". גם הוא פירט בתצהירו את דבר האימונים והוראות הפתיחה באש אשר ניתנו בטרם התעסוקה המבצעית. עד זה לא היה במקום האירוע ודבר ההתרחשויות נודע לו מאותם חיילים אשר נטלו חלק באירוע. עד זה הבהיר כי הוא זכר אותה סיטואציה בה הוא לקח חלק באותו יום, את העובדה שהיו מהומות ואת דבריו של ע"ה/1 אשר אמר לו כי היו מהומות ומס' אנשים רצו לקראתו. באשר ליום האירוע העיד עד זה "זה היה יום שלם של אירועים של זריקות אבנים. זה היה אירוע שזורקים אבנים על חיילים. לא כל אירוע כזה גורם לחיילים לירות. כאן מישהו גרם לכך וזה היה חריג".

עד כאן ראיות הצדדים.

9. באשר לשאלה האם נפגע התובע גם מקליע גומי או אך נחבל בראשו לאחר שנפל, ניתן לאמר כי טענתו של התובע לפיה הוא נפגע בראשו מאחור כתוצאה מפגיעת כדור גומי ולאחר מכן הוא נפל ונחבל בקדמת ראשו, הינה סבירה ומתיישבת עם הראיות, אף

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

שהתובע נמנע מלהביא ראיות רפואיות לעניין הגורם לפגיעה. אמנם הדיון נקבע לשאלת החבות בלבד והתובע צירף לכתב התביעה חוות דעת רפואית מטעם הפרופ' ארגוב, אולם במסגרת הראיות בשאלת החבות לא הביא התובע ראיה רפואית לעניין גורם הפגיעה (להבדיל מהתוצאה של אותה פגיעה). אולם, חרף זאת, כאמור, לאור העובדה שעדי הנתבעת ובעיקרם ע"ה מס' 1, מאשרים את העובדה שנעשה שימוש בכדורי גומי ועד זה ביצע ירי כדור גומי בסמוך לתובע ע"מ להרתיע את התובע, כי אז פגיעת התובע מכדור הגומי הינה אפשרית. אולם, לאור התוצאה כפי שאני מגיע אליה כמפורט להלן, אין חשיבות לשאלה זו.

10. טענת התובע בדבר נטל ההוכחה : דבר מסוכן, דבר מדבר בעדו, והעדר חקירה.

אחרון ראשון: האירוע התרחש בשנת 1990 והתובע הגיש תביעתו באמצע שנת 1997. כמובן שהתובע זכאי להגיש תביעתו גם על גבול תקופת התיישנות אולם קשה להבין את הטענה, המקוממת בנסיבות אלה, ולפיה היה על הנתבעת לחקור אירוע אשר לא הוגשה בגינו כל תלונה בזמן אמת או לאחר מכן, והפניה הישירה הראשונה נולדה עם הגשת כתב התביעה. מעבר להכבדה הנוצרת עקב שיהוי זה בהגשת התביעה, נוצר כאן שינוי לרעה במצב הנתבעת באופן שנמנע מטעם הנתבעת לבצע את החקירה והבירור הדרושים קרוב לאירוע (ולעניין זה קיימת הדיעה כי שיהוי לכשעצמו יש ויטיל על התובע מידת הוכחה גבוהה מהרגיל).

באשר לטענה לפיה אירע נזק שנגרם מדבר מסוכן - הרובה, נטען ע"י התובע כי מתקיימת החזקה הקבועה בסעיף 38 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], דהיינו, מאחר שהנתבעת היא הבעלים של הדבר המסוכן, מתחייבת המסקנה כי נטל ההוכחה שהנתבעת לא התרשלה, מוטל על כתפיה של הנתבעת. כן נטען כי מתקיימת בנסיבות המקרה החזקה הקבועה בסעיף 41 לפקודת הנזיקין: בשל העדר חקירה מצד הנתבעת לא היתה לתובע היכולת

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

לדעת מה היו הנסיבות המדויקות אשר גרמו לנזק (עמ' 42 לסיכומי התובע). נטען כי הנזק נגרם ע"י מי מחיילי הנתבעת באמצעות רובה, כשלנתבעת שליטה ופיקוח מלאים. **אשר לטענה בדבר חובת הראיה לגבי "דברים מסוכנים" בהתאם לסע' 38 לפקודת הנזיקין:** גם בהנחה שהתובע נפגע מכדור גומי, הנתבעת והפועלים מטעמה הם הבעלים או הממונים על הדבר המסוכן. אולם, הכלל הוא כי החזקה מכוחו של כלל זה חלה על המקרים של "עזיבה" או "מסירה" בהם הבעלים או הממונה על החפץ עזבו או מסרו את החפץ לאחר ועקב השימוש שנעשה בו ע"י **אותו אדם אחר** נגרם הנזק. מנגד, כאשר עסקין בנזק שנגרם ע"י הבעלים או הממונה על החפץ המסוכן בגין רשלנותו שביצע בעצמו, או שעה שהחפץ היה בשליטתו המיידית - אין החזקה חלה ויש לפסוק ע"פ כללי הרשלנות הרגילים ובהתאם לנטלי ההוכחה המקובלים: ר' ע"פ 74/62 **פישמן נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד יז 1505, ע"א 751/68 **רעד נ' מדינת ישראל**, פ"ד כ"ה (1) 208, ות"א 275/94 **השאם אבו זר נ' מדינת ישראל** (מחוזי - ירושלים).

אשר לכלל "הדבר מעיד על עצמו" הקבוע בסעיף 41 לפקודה, ולפיו עובר הנטל של הוכחת העדר הרשלנות על כתפי הנתבעת, כלל זה חל מקום בו מתקיימים שלושה תנאים מקדמיים (שהוכחתם מוטלת על התובע):

- א. לתובע לא הייתה ידיעה או יכולת לדעת את הנסיבות שהביאו לאירוע בו ניזוק.
  - ב. הנזק נגרם ע"י נכס שלנתבע הייתה שליטה מלאה עליו.
  - ג. אירוע המקרה מתיישב יותר עם המסקנה שהנתבע התרשל מאשר עם המסקנה שנקט זהירות סבירה - על-פי מבחן ההסתברות (ר' ד"נ 4/69 **נוימן נ' כהן** פ"ד כ"ד (2) 229).
- אם אכן נפגע התובע ע"י כדור גומי - מתקיים התנאי השני. מנגד, לא מתקיים התנאי הראשון שכן לתובע ידועות הסיבות והנסיבות בהן נפגע והוא העיד על כך, ולא ניתן לאמר כי לא הוצגה גרסה על ידו. גם התנאי השלישי אינו חל שכן לא ניתן לאמר ולא הוכח

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

שפגיעת התובע מכדור גומי, אם התרחשה, מתיישבת יותר עם המסקנה כי פעלו בזהירות סבירה. מכאן, שגם כלל זה אינו חל בענייננו.

11. הלכה היא (וראה פסה"ד בת.א. 275/94 הנ"ל) כי על כוחות הביטחון הפועלים מטעם המדינה באזורים הנתונים לשליטתה, חלה חובת זהירות מושגית וקונקרטי, במסגרת התפקיד לשמור על החוק, הסדר והביטחון באזורים אלו, ושלא לפגוע בגופם וברכושם של התושבים באותם אזורים. מנגד, ולצד כלל זה, מוטל על כוחות הביטחון להפעיל את האמצעים הדרושים (הסבירים לפי נסיבות העניין) כדי למנוע התפרעויות והפרות סדר הפוגעות בשלומן של הציבור והעלולות לסכן גם את שלומם וביטחונם של הכוחות עצמם. במצבים אלה קמה החובה לאזן בין הצורך להפעיל כוח כדי להגן על שלום הציבור וביטחון הכוחות לבין החובה לעשות ככל שניתן, שוב - באורח סביר, כדי לשמור על ביטחון הפרט. ר' פסה"ד בעניין רעד שזכר לעיל והחלטתה של כב' השופטת פרוקצ'יה בת.א. (י-ם) 210/93 עזבון המנוח אמין פואד עבד אלוצר נ' מדינת ישראל, תקדין מחוזי 95 (4) 180. במיוחד ראוי לציין את שנאמר בהחלטה בת.א. (י-ם) 170/94 מוחמד אבו לחיה נ' מדינת ישראל, שהתייחס גם הוא לאירוע האינתיפאדה:

"כוחות הצבא נתונים, והיו נתונים, בעת אירועי האינתיפאדה, ביתר שאת, בסכנות שונות ומשונות, ויש צורך לבחון את מעשי החיילים לפי נתוני הזמן, המקום והאירוע הספציפי, ולבדוק את התנהגות החיילים לפי מכלול הנתונים, האילוצים והסכנות שבהם היו נתונים. המבחן אינו התנהגותו של האדם הסביר (או החייל הסביר) בעת רגיעה, אלא יש לבחון התנהגות זו על רקע האירועים עצמם... לא ניתן, תמיד, לבחון את התנהגות החיילים שרואים עצמם כמי שנתונים בסכנה באמות מידה של רוגע או בחכמה שלאחר מעשה".

ומהכלל אל הפרט: ע"ה 2, סגן מפקד הפלוגה, העיד כי יום האירוע התאפיין כיום התפרעויות וידווי אבנים החל משעות הצהריים. זכור היה לו במפורש כי במהלך הסיוור

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

בכפר בו הוא לקח חלק, הותקפו הוא וחייליו ע"י מתפרעים אשר יידו אבנים גדולות מגגות בתים ובאורח מסיבי.

ע"ה 3 העיד, אומנם לא מידיעה אישית, על כך שיום האירוע התאפיין בזריקת אבנים. ובעיקר, עולה מעדותו של ע"ה 1 כי התובע עם עוד שני צעירים רצו לעברו ולעבר חייליו כשאבנים בידיהם, ומאחר שהוא חש בסכנה לו ולחייליו הוא החליט לבצע ירי מרתיע באוויר של כדור גומי, ע"מ למנוע מאותם צעירים ליידות אבנים לעבר אנשי הכח, ומיד לאחר הירי החלו הוא וחייליו לרוץ אל עבר מידי האבנים במטרה לתפוס אותם. מידי האבנים החלו להימלט והעד הבחין באחד מהם שרוע על הרצפה.

עדותו של עד זה הייתה מהימנה ואמינה בעיני ואף שהעיד על אירוע לגביו חלף זמן רב, ניכר היה כי פרטי האירוע זכורים לו ונהירים לו כאירוע חריג ויוצא דופן והוא העיד על התרחשות האירועים כהוויתם. לדבריו קמו תימוכין מעדותו של סגן מפקד הפלוגה אשר גם הוא היה בכפר ביום האירוע והעיד על יידוי אבנים באותו יום.

מנגד, ניכר היה בתובע ובחברו, העד _____ שהעיד מטעמו, כי עדותם הינה מניפולטיבית וכאלו מתייחסת לאירוע מעולם אחר: גרסתם הינה כי הם הלכו להם לתומם יחדיו בכפר במקום שהיה ריק מאנשים, שקט וחף מידויי אבנים, הגיע, לפתע, גיפ מאחור (ואין זה משנה מה גרסתם: האם שמעו רעש, הסבו ראשם וראו שהמדובר בגיפ צה"לי, או זיהו שהמדובר בגיפ צה"לי דווקא מכח שמיעתם), חיילים התקדמו מולם ואחד מהם ירה, ללא סיבה כלשהי בתובע. עדותם לא הייתה מהימנה בעיני ונעדרה ממנה אמינות. השתכנעתי כי אנשי הסיור עמדו בסכנה (ואם לא בסכנת חיים ממש, כי אז בסכנה מוחשית וממשית של חבלת גוף), בנסיבות אלה לא הפרו החיילים את חובת הזהירות שהייתה מוטלת עליהם כלפי התובע. לנוכח הסיכון בו הם עמדו - כאשר לפתע רצים מולם מס' אנשים עם אבנים בידיהם המונפות ביום של יידוי אבנים ומהומות, לא הוכח שירי של כדור גומי לא היה מוצדק ולפיכך - קמה לחיילים ההצדקה לירות כדור גומי, זאת

בתי המשפט

א 008750/97

בית משפט השלום ירושלים

לפני כב' השופט ר' כרמל

בנסיבות של פעילותם במשך היום להשיב את הסדר על כנו ולהגן על עצמם מפני סכנת פגיעה חמורה מוחשית ומיידית.

עומד למדינה, בנוסף, פטור, בשל פעילות מלחמתית במסגרת הוראת סעיף 5 לחוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה) תשמ"ב - 1952, הקובע כי אין המדינה אחראית בנזיקין על מעשה שנעשה על ידי פעולה מלחמתית. להגדרת פעולה מלחמתית ר' ע"א 6051/92 ג'מאל קאסם בני עודה נ' מדינת ישראל, פ"ד נ"ו (4) 1 שם נאמר, בין היתר, כי במידה שמגיע שלב, במהלך סיור ותפקידי שיטור רגילים, הכולל התפרעות, רגימת אבנים (ואף ירי) המעמיד את חיילי הכח בסכנה, במצב כזה הפעולה חדלה מלהיות פעולת שיטור רגילה על סיכונה הרגילים ואין המדובר בסיכונים רגילים אלא סיכונים אלה הופכים לפעולת לחימה הכרוכים בסיכונים מיוחדים, שאז ניתן לראות באותה פעילות כפעילות מלחמתית.

התוצאה היא שהתביעה נדחית.

התובע ישא בהוצאות הנתבעת וכן בשכ"ט עו"ד בסך 20,000 ₪.

ניתן היום, 03.11.02 בהעדר הצדדים וב"כ.

המזכירות תמציא עותק מפסק הדין לב"כ הצדדים.

ר' כרמל, שופט